

Monumentnummer*: 526809

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 oktober 2003
Kadaster deel/nr 82684/71

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Wergea Leeuwarden Fryslân

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Warrega	A			4829
Warrega	A			2103
Warrega	A			4402

Omschrijving**

Inleiding

WOONHUIS (voormalige pastorie) met landschappelijk aangelegde TUIN, ijzeren HEKWERK en (voormalig) BAARHUISJE. Het geheel is markant gelegen in de kern van het als beschermd gezicht geregistreerde terpdorp Wergea (Warga), nabij de kruising van doorgaande wegen en de vaart. De (voormalige) PASTORIE is in 1878 gebouwd als dienstwoning bij de tegenovergelegen (beschermd) hervormde kerk (1872; vergroot 1878) met omheind kerkhof. De bouw van pastorie en baarhuisje viel samen met de vergroting van de kerk in dat jaar. Het eclectische ontwerp van de pastorie kan worden toegeschreven aan dorpstimmerman A.K. Hoekstra, die ook voor de uitvoering zorgdroeg. Of deze ook de ontwerper is van het baarhuisje is niet bekend. De TUIN is als langgerekt perceel met bebouwing op rechthoekig tot vierkant grondplan reeds te herkennen op de kaart van Eekhoff (1849-1850). De afmetingen (ca. 35 x 90 meter) komen overeen met de huidige situatie. Het contemporaine giet- en smeedijzeren HEKWERK vormt de scheiding tussen de voortuin en het pad van de kerkring. Het (voormalige) BAARHUISJE is eveneens gebouwd in 1878. Dit heeft ook dienst gedaan als 'arrestantenhok'. Bij de ingebruikname van de nieuwe begraafplaats aan de oostzijde van het dorp heeft het zijn functie verloren. Daarna is het nog in gebruik geweest als opslagruimte voor de brandweer en als garage, waartoe de penanten in de voorgevel werden weggebroken en het voorkozijn werd vergoet. Deze ingrepen zijn inmiddels weer ongedaan gemaakt.

OMSCHRIJVING

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

PASTORIE EXTERIEUR

Verdiepingloos, deels onderkelderd woonhuis op rechthoekige plattegrond (met twee uitbouwen), opgetrokken uit schoonmetselwerk in bruinrode gevelsteen (gesneden voeg) en gedekt door een met zwart geglazuurde holle pannen belegd afgesloten schilddak met hoekschoorstenen (oorspronkelijk met afdekkingen); gepleisterde geprofileerde kroonlijst rondom; drie twee vensters brede dakkajuiten (in voor- en zijschilden), waarvan die aan voorzijde met klein balkon en deel uitmakend van de centrale ingangspartij; gepleisterde plint en gepleisterd lijstwerk; op de hoeken en aan weerszijden van de hoofdingang achtkante gepleisterde pilasters; gepleisterde sierornamenten (schelp- en bloemmotief). De belangrijkste raam- en deuropeningen lichtgetoogd. De oorspronkelijke buitenblinden, schoorsteenafdekkingen en bekronende ornamentiek van de dakkajuiten ontbreken. De voorgevel symmetrisch ingedeeld: doorlopende geornamenteerde centrale ingangspartij met op de begane grond dubbele paneeldeur met bovenlicht, waarvoor hardstenen drietreeds stoep; op de (kap)verdieping openslaande T-ramen waarvoor klein balkon met gietijzeren balustrade met florale motieven; consoles in de vorm van putti. Aan weerszijden van de centrale ingang twee T-ramen; in de rechterzijgevel drie T-ramen en twee getraliede keldervensters. In de linkerzijgevel dubbele paneel/glasdeur met bovenlicht en twee T-ramen. In de achtergevel (inclusief aanbouw waarin eertijds de poepdoos was ondergebracht; zie dichtgezette opening) dubbele deuren met kruisvormige invulling en tweelicht bovenlicht; tweetreeds hardstenen stoep; venster met luik en gekoppelde getraliede keldervensters; de raampartijen aan weerszijden niet meer (geheel) origineel. Aan linkerzijde rechthoekige bakstenen aanbouw (mogelijk oudere bouwphase) onder met zwart geglazuurde holle pannen belegd schilddak; goot op klosjes; in de rechter langsgevel een houten deur met tweelicht bovenlicht; een zesruitsraam en een rond raam met invulling; in de linker langsgevel houten deur en twee kleine rechthoekige ramen; in de kopgevel dubbele rechtgesloten houten deuren; klein rechthoekig raam.

PASTORIE INTERIEUR

Kenmerkende plattegrond, bestaande uit begane grond met (tot in de uitbouw doorlopende) centrale gang met vloer van brede delen; vertrekken aan weerszijden; trap naar verdieping onder kap (met handmatig gekantrechte grenenhouten spanten met breed beschot). In het interieur zijn ondermeer de volgende onderdelen van belang: het stucwerk in gang en kamers, de houten paneeldeuren, lambriseringen, vensterbanken en (binnen)luiken, de kastenwand in de opkamer, de zwartmarmeren schoorsteenmantel in de voorkamer, de trap met gietijzeren balusters, in de keuken het schijnbalkenplafond, een schouw en een bedstede/kastenwand (hersteld en aangevuld 1999), op zolder het rek met waspalen en de isolatiewand tussen overloop en zoldergedeelte, bestaande uit stucwerk op riet aan de ene en liggende delen aan de andere zijde, daartussen houtkrullen als isolatie; de kelder (vermoedelijk van voor 1840; oudere bouwphase) omvat een groter en een kleiner gedeelte, van elkaar gescheiden door boogvormig beëindigd muurwerk; verhoging aan westkant, evenals de vloer, voorzien van (gesleten) groene plavuizen.

PASTORIETUIN en HEKWERK

Bij de voormalige pastorie behoort een grote TUIN die zijn oorspronkelijke omvang heeft behouden, sober van aanleg is en voornamelijk bestaat uit grasgazon met laag struikgewas als omgrenzing. Aan oostzijde wordt de tuin omgrensd door een waterpartij van het gemeenteplantsoen; de scheisloot aan zuidoostzijde is een restant van een kleine waterloop die het perceel eertijds verbond met de Foudering. Een lange hoge haag vormt aan westzijde de begrenzing met de Grote Buren en de vaart aldaar. Tussen tuin en kerkring een tweede helft 19de-eeuws smeedijzeren HEKWERK met gietijzeren sierpunten (fleur de lis). De voortuin sluit symmetrisch aan bij het huis en bestaat uit twee smalle grasperken aan weerszijden van het toegangspad. Aan straatzijde aansluitend hieraan twee smalle rozenperken (rechts een rododendron). Tussen huis en gazon een grindpad; langs het huis lage begroeiing. Achter

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

het huis (zuidzijde) ligt de meer besloten tuin met in het midden een boomgaard met een achttal vruchtbomen (appel, peer en notenboom) en, terzijde van het bijgebouw, een purperrode beuk (ca. 150 jaar oud; opgenomen in het Register van monumentale bomen in Nederland). Aan de oostzijde ligt een niervormige vijver. In de tuin is de opwaartse glooiing van de terp in de richting van de kerk duidelijk waarneembaar. NB. De tuin wordt voornamelijk beschermd vanwege zijn sobere maar lommerrijke karakter en vanwege de eenheid die hij vormt met de pastorie. Voorts is hij, samen met de aangrenzende groenen ruimten van kerkhof en gemeenteplantsoen, van groot belang voor de beleving van het beschermde dorpsgezicht Wergea.

BAARHUISJE

Op het terrein van de pastorie staat, op de erfscheiding, het baarhuisje uit 1878. Rechthoekig gebouwtje, opgetrokken uit gepleisterde baksteen en gedekt door een met blauwe pannen belegd zadeldak met gesneden windveren. Dubbele houten deuren aan voorzijde (driehoekig bovenlicht met straalvormige houten invulling); deur met bovenlicht aan achterzijde; bevloering van gele baksteen. Het baarhuisje is recent gerestaureerd. NB. Het baarhuisje wordt voornamelijk beschermd vanwege de functionele relatie met kerk en pastorie alsook vanwege de betekenis voor het gehele kerkelijke ensemble.

WAARDERING

WOONHUIS (voormalige pastorie) met TUIN, HEKWERK en BAARHUISJE, uit 1878, van algemeen architectuur- en cultuurhistorisch belang:

- vanwege hun ouderdom;
- vanwege de architectuurhistorische waarde van de voormalige pastorie en de vrij hoge mate van authenticiteit van in- en exterieur daarvan;
- vanwege de herkenbare functionele relatie tussen de onderdelen;
- vanwege hun herkenbare typologie;
- vanwege hun relatie met de tegenover gelegen kerk;
- vanwege hun belang voor de historisch-functionele en visueel-ruimtelijke beleving van het beschermde gezicht Wergea); - vanwege hun stedenbouwkundig markante ligging binnen het beschermde gezicht Wergea, tegenover de hervormde kerk met kerkhof en nabij de kruising van doorgaande wegen en de vaart.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Tuin
Religieuze gebouwen	Kerkelijke dienstwoning	Pastorie(F)
Uitvaartcentra en begraafplaatsen	Begraafplaats en -onderdelen	Baarhuisje
Voorwerpen op pleinen en dergelijke	Erfscheidings(D)	Hek

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument